

VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

Biudžetinė įstaiga, Labdarių g. 8, LT-01120 Vilnius, tel. (8 5) 231 09 28, el. p. info@vaikoteises.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188752021

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2020-04-   Nr.

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ TEIKIMO IŠVADOMS IR NUOMONĖMS PATEIKTI

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) 2020 m. kovo 30 d. gavo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos prašymą per 10 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos pateikti nuomonę / pastabas dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.51, 3.53, 3.61, 3.64, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103, 3.140, 3.144 ir 5.7 straipsnių pakeitimo, papildymo 3.541, 3.761, 3.1151 straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 582 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo (toliau – CBARĮ) Nr. XII-2111 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo Nr. X-1809 8 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 2, 14 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų (toliau kartu – Įstatymų projektai).

Įstatymų projektais siūloma atsisakyti teismų funkcijų nutraukiant santuoką ir patvirtinant gyvenimą skyrium sutuoktinių bendru sutikimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, atsisakyti teismo leidimų keisti vedybų sutartį ir teismo leidimų nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams, taip pat teismo dalyvavimo kai kuriais tėvystės pripažinimo atvejais, kai tarp suinteresuotų šalių nėra ginčo, dalį šių funkcijų perduodant notarams ir kartu užtikrinant tinkamą šių funkcijų vykdymą.

Vertinant tai, kad siūlomi įstatymų pakeitimai iš esmės skirti teismų darbo krūviui sumažinti, o įstatymų nuostatos, susijusios su teismine tvarka nagrinėjamosis bylomis dėl vaikų, nekeičiamos, Tarnybos nuomone, Įstatymų pakeitimai neturėtų turėti tiesioginės įtakos Tarnybos bei jos teritorinių padalinių veiklai bei vaiko teisių apsaugos ir užtikrinimo mechanizmui. Atsižvelgiant į tai, kad dalis Įstatymų projektų susiję su Tarnybos funkcijomis, teikiame nuomonę / pastabas dėl dalies Įstatymų pakeitimų.

Dėl santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium patvirtinimo

Siūlomose keisti CK 3.66 str. 1 d., 3.67 str. 1 d. numatyta, kad santuoka laikoma nutraukta nuo teismo sprendimo ją nutraukti įsiteisėjimo dienos arba išgaliojus notaro patvirtintai sutarčiai dėl santuokos nutraukimo pasekmių, numatoma, jog santuokos nutraukimas sutuoktinių turto teisėms teises pasekmes sukelia nuo santuokos nutraukimo bylos iškėlimo teisme arba

įsigaliojus notaro patvirtintai sutarčiai dėl santuokos nutraukimo pasekmių. CK 3.72 str. 2 d. taip pat numatoma papildoma sąlyga naujai keičiamam reguliavimui – teisė notarui tvirtinti sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių tik tuomet, jeigu sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų.

Siūlomu nauju CK 3.54¹ straipsniu numatoma reglamentuoti, kad sutuoktiniai, kreipdamiesi į notarą dėl santuokos nutraukimo bendru sutikimu, notarui turi pateikti rašytinį patvirtinimą, kad daugiau nei metus netvarko bendro ūkio ir negyvena santuokinio gyvenimo, taip pat sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Tarnybos nuomone, sutuoktiniai taip pat turėtų patvirtinti, jog jie neturi nepilnamečių vaikų, kadangi ši pareiga pakeitimuose nėra numatoma, nebent pastarasis klausimas būtų išspręstas kituose, notarų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose (pavyzdžiui, būtų nurodoma, jog prieš tvirtinant minimą sutartį, notarui privalu gauti VI „Registrų centro“ išrašą apie besikreipiančių asmenų šeimos sudėtį ar kt.). Kita vertus, Įstatymų pakeitimų aiškinamajame rašte nurodoma, kad tam tikrų teismams priskirtų funkcijų perdavimas notarams yra suderinamas su šioms valstybės įgaliotiems asmenims įstatymais pavestomis funkcijomis juridškai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektyvios teisės, tačiau siūlomame naujame CK 3.54¹ straipsnyje nurodoma, jog asmenys, besikreipiantys į notarą, turės pateikti atitinkamą patvirtinimą. Manytina, jog išlieka neaišku, kokios formos ir turinio turės būti minimas patvirtinimas. Aiškinamajame rašte taip pat numatoma, kad sutuoktinių notarui pateikta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių turi neprieštarauti viešajai tvarkai ar iš esmės nepažeisti vieno iš sutuoktinių teisių ir (ar) teisėtų interesų. Tuo atveju, jeigu notaras nurodytais pagrindais atsisakytų tvirtinti sutartį, atsisakymas atlikti notarinį veiksma bendra CPK 511-513 straipsniuose nustatyta tvarka galės būti skundžiamas teismui.

Įstatymų pakeitimuose taip pat siūloma CK papildyti ir 3.76¹ str., numatančiame teisę notarui tvirtinti ir sutartį dėl gyvenimo skyrium teisinių pasekmių. Pastaroji, kaip ir sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių teikimo notarui atveju, turės neprieštarauti viešajai tvarkai ar iš esmės nepažeisti vieno iš sutuoktinių teisių ir (ar) teisėtų interesų.

Vertinant tai, jog asmenys remiantis minimais pakeitimais turės teikti papildomus duomenis notarui, o pastarasis turės vertinti, ar pateiktuose dokumentuose nurodyti duomenys patvirtina, jog sutuoktiniai daugiau nei metus netvarko bendro ūkio ir kt., taip pat ar dokumentai neprieštarauja kitiems reikalavimams, kyla klausimas, ar šie pakeitimai neviršys notarų kompetencijos ribų ir nesukurs notarams papildomos duomenų (įrodymų) vertinimo pareigos. Pastebėtina ir tai, jog nei CK 3.54¹ str., nei 3.76¹ str. nėra numatoma, ar sutuoktiniams pateiktus šiuose straipsniuose nurodomus dokumentus (įrodymus) notaras turės teisę teikti asmenims nurodymus dėl jų tikslinimo / papildymo.

Analizuojant Įstatymų pakeitimus yra aišku, kad santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, funkcijos perdavimas notarams turėtų žymios įtakos bendro teismų darbo krūvio sumažėjimui ir neturėtų daryti įtakos Tarnybos funkcijų vykdymui, tačiau kyla klausimas, kokią teisinę gali turės notaro išduotas ir sutartį dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių ar gyvenimo skyrium patvirtinantis dokumentas, kai CPK 18 str., numatantis tik įsiteisėjusių teismų sprendimų privalomumo principą, nėra keičiamas. Be to, CBARĮ 22 str. 2 d. siūlomuose pakeitimuose santuokos nutraukimą registruoja Civilinės metrikacijos skyrius pagal teismo sprendimą arba notaro patvirtintą sutartį, tačiau santuokos nutraukimo sutartimi ne tik tvirtinamas santuokos nutraukimo faktas, bet ir išsprendžiami turiniai – piniginiai klausimai. Šiuo metu galiojančiame CK 3.51 str. 1 d. 2 p., taip pat 3.53 str. 3 d. numatoma, jog sutartyje dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių aptariamais ir sutuoktinių vienas kito išlaikymo, turto padalijimo ir kiti klausimai. Išskyla praktinis siūlomų pakeitimų taikymo klausimas

tais atvejais, kai notaro patvirtinta sutartis nebus geranoriškai vykdoma, nebent minima sutartis bus laikytina vykdytinu dokumentu pagal CPK 584 str. 2 d. 2 p.

Dėl teismo leidimų išdavimo šeimos turto sandoriams

Tarnybos nuomone, siūlomi CK 85 str. 2 d., CPK 582 str. 7 d. pakeitimai, susiję su šeimos turto pardavimu, neturės neigiamos įtakos vaiko teisių ir geriausių interesų užtikrinimui, kadangi CK 3.85 str. 2 d. pakeitimuose siūloma numatyti sutuoktinių pareigą užtikrinti, kad dėl nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandorio nepilnametis vaikas nebus paliktas be gyvenamojo būsto ir nebus pažeista jo teisė į gyvenimo sąlygas, būtinas fiziniam, protiniam, dvasiniam ir doroviniam vystymuisi. Tarnyba sutinka su aiškinamojo rašto argumentais, jog minima nuostata kyla iš galiojančios CK 3.163 str. 1 d. nuostatos pagal kurią nepilnamečių vaikų teisių įgyvendinimą užtikrina tėvai. Papildomai pastebėtina, jog tėvai turi pirmumo teisę prieš kitus asmenis užtikrinant vaiko teises (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apaugos pagrindų įstatymo (toliau – VTAPI) 31 str. 1 d.), todėl eliminuojant teismo leidimų gavimo būtinybę sudarant sandorius dėl nuosavybės teisių į šeimos turtą perleidimo, šeimos turto įkeitimo ar kito teisių į jį suvaržymo šią funkciją perduodant notarui, sumažėtų ne tik teismų, tačiau ir Tarnybos teritorinių padalinių darbo krūvis - teismui arba pareiškėjams prašant, Tarnybos teritoriniai padaliniai nebeturėtų pareigos teikti duomenų apie vaiko tėvus.

Pastebėtina ir tai, kad teismo leidimų (ne) išdavimo klausimas perleidžiant šeimos turtą ar kitaip jį suvaržant yra esamos situacijos vertinimas ir konstatavimas, kad bylos nagrinėjimo metu, vaiko teisės ir interesai nėra pažeidžiami, nors jau kitą dieną po nutarties priėmimo galimi pokyčiai šeimos gyvenime. Taip pat sutiktina ir su aiškinamajame rašte pateiktais argumentais, jog, nepaisant teismo leidimų funkcijos atsisakymo minėtuose klausimuose, išlieka kiti vaiko teisių apsaugos mechanizmai – CK 3.163 straipsnio 5 dalies nuostatos, pagal kurias, jei tėvai ar globėjai (rūpintojai) vaikų teises pažeidinėja, priemonių vaikų teisėms užtikrinti gali imtis valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija ar prokuroras, CK 3.164 straipsnio 2 dalies nuostatos - jeigu vaikas mano, kad tėvai pažeidinėja jo teises, jis turi teisę savarankiškai kreiptis gynbos į valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją, o nuo keturiolikos metų – ir į teismą. Be to, Tarnyba, remdamasi VTAPI 36 str., reaguoja į visus galimus vaiko teisių pažeidimus ir imasi VTAPI 36 str. bei kituose straipsniuose numatytų veiksmų.

Dėl teismo dalyvavimo kai kuriais tėvystės pripažinimo atvejais

Tarnybos nuomone, siūlomi CK 3.140 ir 3.144 str. pakeitimai, supaprastinantys tėvystės pripažinimo procedūrą, numatantys, kad, tais atvejais, kai nėra tėvų ar kitų suinteresuotų asmenų ginčo arba vaiko motina yra mirusi, neveiksni šioje srityje ar dėl kitų priežasčių negali paduoti pareiškimo pripažinti tėvystę su vaiko tėvu, vaiko tėvystė gali būti patvirtinta notaro, neturėtų turėti neigiamos įtakos įgyvendinant prioritetinį vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugos ir gynimo principą.

Sutiktina su aiškinamojo rašto argumentais, jog tėvystės pripažinimo institutas savo esme yra administracinis institutas, o teismas šiame procese turėtų dalyvauti tik tokiais atvejais, kurie reikalauja papildomų aplinkybių ištyrimo. Be to, ir dabar galiojančiame reglamentavime notaras turi teisę tvirtinti pareiškimus dėl tėvystės pripažinimo – vyras, laikantis save pradėto, bet dar negimusio vaiko tėvu, kartu su būsima vaiko motina gali kreiptis į notarą, kad būtų patvirtintas pareiškimas dėl tėvystės pripažinimo vaiko motinos nėštumo laikotarpiu (CK 3.143 str. 1d), vyras, laikantis save tėvu, turi teisę kartu su vaiko motina kreiptis į notarą, kad būtų patvirtintas pareiškimas dėl tėvystės

pripažinimo (CK 3.142 str. 1 d.). Manytina, jog papildomų tėvystės pripažinimo funkcijų perkėlimas notariui neprieštarauja šio instituto paskirčiai, priešingai – palengvina asmenims tėvystės nustatymo procedūrą ir atitinka šiuo metu notarų jau vykdomas funkcijas, vaiko ar jo tėvų interesus. Be to, CK 3.147 str. 2 d., CPK 387 str. 1 d. nuostatos, numatančios, jog teismas nagrinėja bylą dėl tėvystės nustatymo esant ginčui tarp šalių, taip pat jei vaiko tėvas atsisako pripažinti tėvystę pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo ar vaiko tėvas mirė, ieškinį dėl tėvystės nustatymo gali paduoti ir valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, nėra keičiami.

Taip pat pastebėtina, jog galimai CK pakeitimai, sudarantys galimybę pripažinti tėvystę neteismine tvarka, motyvuos daugiau nesusituokusių porų pripažinti tėvystę, tokiu būdu prisiimant atsakomybę už vaiko auklėjimą, užtikrinant vaiko teisę žinoti savo kilmę ir kt.

Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta pritaria siūlomų įstatymų projektų pakeitimams.

Direktoriaus pavaduotoja,
laikiniai vykdanči direktoriaus funkcijas

Vita Šulskytė

VILNIAUS GAONO IR LIETUVOS ŽYDŲ ISTORIJS METAI 2020

Sandra Urbonienė, tel. nr. +370 5 2310929, el. p. sandra.urboniene@vaikoteises.lt

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE SADM 188752021, Labdarių g. 8, Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ TEIKIMO IŠVADOMS IR NUOMONĖMS PATEIKTI
Dokumento registracijos data ir numeris	2020-04-14 Nr. S-1135
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	2020-04-14 Nr. 1T-542
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Vita Šulskytė, Direktorius pavaduotoja
Sertifikatas išduotas	VITA,ŠULSKYTĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2020-04-14 12:51:18 (GMTZ)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2020-04-14 15:51:41 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2019-07-15 13:02:08 – 2024-07-13 23:59:59
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Mažena Ivanova, Vyriausioji specialistė(tarnybos)
Sertifikatas išduotas	MAŽENA,IVANOVA LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2020-04-14 13:12:20 (GMTZ)
Parašo formatas	XAdES-EPES
Laiko žymoje nurodytas laikas	–
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2018-08-30 12:15:48 – 2023-08-29 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Vizavimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "WP, WebPartner LT" išduotą sertifikatą "WP, Dalinys, WebPartner LT", sertifikatas galioja nuo 2018-06-25 12:24:30 iki 2021-03-21 11:24:30 "Gauto dokumento registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Dokumentų valdymo sistema Avilys, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, i.k. 188604955 LT", sertifikatas galioja nuo 2019-09-25 15:37:33 iki 2022-09-24 15:37:33
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Integrira
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. META-INF/signatures/signatures0.xml#SignatureElem_0: Sertifikatas patvirtintas nepatikimu sertifikavimo centro sertifikatu (subjektas: WP).
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2020-04-14 18:03:00 Dokumentų valdymo sistema Avilys